

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 193
טבת תשע"ט

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

במצב כזה יש בעיה שהחוט אינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא אמצע החוט יוצא מכנגד העמודים. והנה בדין חוט מתנדד ברוח, הביא המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) שנחלקו הפוסקים בדינו, האם יש בחוט העירוב פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח, או שמא לחוט אין את כל הכללים של דיני מחיצות, והמשנ"ב לא הכריע בדבר, ובחזו"א (סי' ע"א סק"י) נקט לפסול, וכתב שיעור לנדנדו, שאם החוט יוצא בשעת הרוח מבין העמודים, דהיינו שמתנדנד יותר מכפי רוחב העמוד,

חוט העירוב בתוך תריין קטן

הוא נפסל, משום שהקטע האמצעי של החוט שיוצא לחוץ הוא "מן הצד" של העמודים, וצורת הפתח שהחוט מן הצד פסולה. וכן מבואר בדברי המשכנות יעקב.

אך כל זה בחוט שברוב הזמן עומד במקום הנכון, ורק הרוח מנדנדת אותו, משא"כ חוט שהענף מסיט אותו, וכל השבת הוא משוך לצד, דינו חמור הרבה יותר, והוא פוסל את העירוב. בישוב המדובר הגיע הבדוק של המוקד לפני יותר מחצי שנה, ועבר עם הרב על רוב גבולות העירוב, והסביר את הבעיה, ואת הצורך שצפוי בעירוב הזה, שיצטרכו לגזום כל כמה חודשים. ובאמת הרב נטל את האחריות הזו, ולפני כמה שבועות הגיע הרב למקומות הנ"ל כדי לגזום את הענפים, והתושבים בעלי העצים יצאו וזעקו בקול גדול על שחוטכים להם את הענפים, והיה קשה מאוד להרגיע אותם, עד שהרב נאלץ להסתלק מהשטח, וחזר לשם בשעות שהם אינם נמצאים, וגזם את הענפים.

והנה מצד דיני חושן משפט, אין כאן המקום לכך, והדין תלוי בפרטים שונים. אבל במקרה זה שמדובר בענפים שיוצאים מחוץ לחצר אל השטח הציבורי, והם פוגעים בעירוב שהוא תשתית עירונית, על פי דין אסור לתושב שהעץ יצא החוצה באופן שמפריע, וגם להבדיל ע"פ החוק אפשר לתבוע מהם לגזום את הענפים, והם מחוייבים בכך עד כדי שיכולים לקבל קנס אם אינם גוזמים, לכך מותר לרב לגזום את הענפים אפילו שאינו מביא את הפיקוח שיאשר את הענין. ואפילו שכעת התושב אינו מסכים, והרב עושה בצנעא, כדי לחסוך התעסקות באישורים, מ"מ זה דבר שאם ידרשו אותו ויעמדו על המחוייבות שבו, התושב ידרש לגזום את הענפים, א"כ מותר לו לגזום אותם.

פתרונות להרחיק את חוטי העירוב מהעצים

בהזדמנות זו ביקש הרב של הישוב ממוקד העירוב, שימצא לו פתרון אחר שלא יצטרך להתחכך עם התושבים בגזימת עצים, וגם כדי שלא יצטרך לעקוב כל כך על הענפים הגדלים. הבדוק נכנס לשטח האחורי הבתים, ותכנן את הפתרון שעושים במקרים אלו, לעשות את העמודים במקום רחוק מהעצים. אמנם לא תמיד יש אפשרות כזו, כי לפעמים העצים מתפרסים על כל האזור, כפי שהיה באותו ישוב במקום אחר, ובמקרים אלו צריך לשקול את הפתרון הרצוי מתוך מגוון האפשרויות. לתועלת העוסקים בעירובין נציין שיש מקרים שעדיף לעשות עמודים נמוכים מעט, שיהיו למטה מגובה הענפים הצומחים, כי ברוב העצים הגבוהים שמגיעים לגובה החוט (5 מטר), הם מפסיקים להתרחב למטה, וגדלים בעיקר למעלה, לכן כאשר החוט יהיה בגובה נמוך אפשר שהחוט לא יפגע מהעצים. אך יש להקפיד שלא יהיה נמוך מאוד בגובה מטר וחצי, כי אז החוט יקרע אפילו ע"י אדם שיעבור שם, אלא כגון בגובה 3.5 מטר מעל הקרקע, כדי שאדם לא יגיע אליו עם ידיו, וכשיעור שרכב רגיל ואפילו טרקטור של שדה יוכל לעבור שם בלי לקרוע את החוט, והענפים יהיו כולם מעל החוט. פתרון כזה עשינו לאחרונה בשכונת גילה בירושלים,

הישג גדול בתיקון שני ישובים בשבוע האחרון

בשבוע האחרון היה הישג גדול במוקד העירוב, בשבוע אחד, שני ישובים, ישו ב. במרכז, וישוב מ. מהדרום, שיש בהם עשרות משפחות שומרי שבת, היה בהם עירוב פסול, באופן שאין בו ספק, כגון חוט שהיה מן הצד, והם תוקנו למצב שאינו פסול, למצב שיש להם על מה לסמוך, על שיטות שהובאו בהלכה. מאות אנשים שמטלטלים בישובים אלו מידי שבת, ניצלו מחילול שבת רח"ל.

השמחה בשבת זו היתה מיוחדת, לאחר שמדובר בהשקעה שארכה זמן רב, באחד מהם מדובר בתהליך של יותר משנה, ובס"ד בסופו של סיפור העירוב תוקן. אחת המשפחות שדאגה למימון של אחד מהישובים, קיבלו את הבשורה לפני שבת, וכל המשפחה שמחה עם הזכות שנזדמנה לידם.

למרות שבמוקד העירוב לא מסתירים את האמת, ואף לרבני הישובים האלו נאמרו הדברים במלואם, שעדיין העירוב אינו מהודד, ויש בו סיבה להחמיר, מפני שיש עמודים עקומים וחוטים שאינם מתוחים, ועוד דברים שבישובים אי אפשר להתמודד איתם [בדרך כלל], בכל זאת השלב הזה שהגענו עד כה,

חבית שהתכנסו באדמה ואין בהם עומה י"ח

מדובר בדבר חשוב מאוד, שיש בו הצלת רבים ממכשול ח"ו. ובאמת בשני המקומות אמרו הרבנים שהם רוצים להמשיך את התיקון גם לגבי העמודים העקומים ושאר הדברים עד כמה שאפשר, אלא שהמשימה אינה קלה, כי הישובים אינם יכולים לתקצב להחליף את כל העמודים העקומים. והם מבקשים פתרון טוב מהודד וחזק, אבל בזול. דבר שאינו יכול להיות יחד. עם כל זאת אנשי המוקד מתקדמים איתם לפי יכלתם.

ישוב דתי עם עירוב פסול

במקביל לכך נוסף בשבוע זה לרשימה עוד ישוב דתי, ישוב שלא נוסעים בו בשבת והבדוק נכנס השבוע לבדוק את כשרותו, ולצערנו העירוב שבו פסול לגמרי בכמה מקומות. מדובר בישוב ב. במרכז הארץ, שהיקף העירוב בנוי ברובו על צורות הפתח, והרבה חוטים אינם קשורים מעל העמודים, בחלקם יש חביות שאינם תחת החוטים, ובחלקם החבית שקעה בבוץ ואין בה שיעור י' טפחים, יש מקום שהעמידו לחיים והם נפלו, ועוד מגוון בעיות חמורות ביותר. במקרה זה לצערנו עדיין אין את המשאבים לפעול לתיקונו, והוא ימתין עד שיבוא המשכיל שיזכה ליטול שותפות במצוה זו, להציל ישוב שלם מהמצב שהם נתונים בו מחוסר ידיעה רח"ל. [ג. ב.]

לחיים של העירוב שטוטים על הקרקע

שם המקום אינו מתפרסם כאן ושמו למעוניינים לסייע, כדי שיביא רק תועלת ולא ח"ו להיפך].

השקעה בבעיה המצויה בענפים הנוגעים בחוט

בשבועות אלו הוזמן הבדוק של המוקד לכמה ישובים בארץ, כדי לתת הדרכה ותכנית לתיקון העירוב, ובס"ד יש לציין שיש התעוררות גדולה מאוד לבדוק ולברר כיצד לעשות את העירובים כהלכה. באחד מהישובים הזמין רב הישוב את מוקד העירוב, כדי לעבור על כמה מקומות שדרוש לשנות את העמודים, בשביל שיוכלו לפקח עליהם כראוי. כגון היו שני מקומות שהחוט של העירוב היה קרוב לעצים היוצאים מגינות של תושבים, והגיע למצב שהענפים נוגעים בחוט ומסיטים אותו ממקומו,

אין לו דין צוה"פ כלל, וגם אם יהיה לכבל דין צוה"פ שאולי נחשוש לצוה"פ תחת צוה"פ (עי' שונה הלכות בהערות לסימן שס"ב) הרי במקרה שהוא יושב על העמוד [ולא מצידו], א"כ הכבל לא עובר תחת הצוה"פ על העירוב, רק בעמוד עצמו, ואינו מהווה צוה"פ תחת צוה"פ. א"כ לכאורה אין בעיה הלכתית בכבל המונח על עמוד העירוב.

יש לציין שיש מקרים שהכבל לא יושב על העמוד, אלא עובר על החוט העירוב ומזיז אותו, ובזה נכנסים לבעיה של חוט שיוצא מבין העמודים, אם שוקע כלפי מטה אבל זה אינו קיים כשהכבל נמצא מעל העמוד כנ"ל, ואכמ"ל.

אבל הבדק אמר לרב, שבעצם הדבר כאשר הכבל מונח במצב כזה, אין כל בעיה הלכתית, אבל צריך לחשוש שמא יבוא יום שהתושב יזיז את חוט העירוב מהעמוד, ולא תמיד מתוך כוונה כלשהי, אלא מחמת שאינו מבין את ההבדל בין אם חוט העירוב נמצא מעל העמוד, לבין אם חוט העירוב קשור מסביב לעמוד. וההבדל ביניהם שזה כשר וזה פסול. אם החוט מסביב לעמוד הוא מן הצד, וצורת הפתח שקשר אפילו רק צד אחד מן הצד של העמוד, כותב השו"ע (סי' שס"ב סי"א) שאינו מועיל, וכלשון הגמרא (עירובין דף יא:): "לא עשה ולא כלום".

הרב קיבל את הדברים והמשיך בסיו, וכשעברו לצד השני של אותו משק, מצאו שהחשש הלא צפוי, כבר קרה. בעמוד השלישי היה שוב כבל חשמל מעל העמוד, וחוט העירוב היה קשור מן הצד של העמוד, שכפי הנראה בשעה שהניח את הכבל נפל חוט העירוב, והתושב קשר אותו מן הצד, ביחד עם שאר הכבלים של החשמל.

כבלים גרמו שחוט העירוב קשור מהצד

הרב שראה את הדבר הצטער מאוד, הרי הוא משקיף כל כך שיהיה עירוב, מידי פעם הוא ניגש בעצמו עם תושבים לגזום עצים, ולקבל צעקות על עשיית העירוב, ובצד השני של הישוב בדבר קטן כזה, התברר שהעירוב פסול. הרב ניסה לשאול אם יש לפחות איזה שיטה שמכשירה עירוב כזה, לדעת שלא כל מאמציו היו לריק. אך לא היה בידינו שיטה המכשירה לנחמו.

איך יהיה עירוב כשר - משיגיה מוסמך

נהנה אנו מסיימים את הגיליון השבועי בסיפור של ישוב אחד בסה"כ, שגם בו היו עוד שלשה נידונים הלכתיים גדולים, ובאותו יום היו עוד כמה סיפורים מיישוב אחר, ובאותו שבוע היו עוד כמה ישובים אחרים. קשה לפרוס כאת את כל הפעילות ההלכתית העוברת אצל אנשי מוקד העירוב, דברים חשובים שניתן ללמוד מהם הרבה דברים, בהלכה ובהנהגה, ועל"פ ממעשה זה אנו רואים מצד אחד השקעה של רב ביישוב שרוצה לתקן את העירוב, ומצד שני את גודל הקושי להחזיק עירוב כדן, וכמה חומרת הדברים כאשר חוט אחד אינו נמצא במקום המתאים.

בסיום הדברים כל קורא ישאל, אם כן מהו הפתרון לדברים אלו, איך אפשר לסמוך שהעירוב כשר, אם גם אצל רב שמשקיף, מגלים כזו בעיה חמורה. והתשובה לכך אינה אחת, היא כוללת כמה ענינים, דבר ראשון צריך סיעתא דשמיא, דבר שני צריך בדיקה ע"י אדם שמבין היטב את ההלכות, אדם שהוכשר לכך ויודע על הבעיות המצויות. כמו בכל נושא כשרותי המשגיח צריך ללמוד את כל ההלכות, וללמוד את המקצועיות ולהיבחן עליה, ברור שגם בעירובין צריך ללמוד את הבעיות המצויות, וכך יודעים לפקוח עין עליהם. אם בנושאי כשרות המטבח שרגילים להם בכל בית, צריך ללמוד כדי להיות משגיח, ק"ו בעירוב שאנשים אינם מורגלים להם, חובה ללמוד לפני קבלת התפקיד, ובלי ללמוד לא יהיה עירוב כשר. הבעיה היא שבישובים מוסרים את התפקיד לאדם מן הישוב שלא נבחן וגם לא למד את הנושא, אלא רק "שומר על החוטים", לכן יש לצערנו הרבה מקרים שמתברר שכל מה שיש הוא רק "חוטים", ולא "עירוב"!

יתן ה' שמתוך ליבון הדברים, תהיה התעוררות גם בחלק הזה, לקחת בודקי עירובים שעברו לימוד הכשרה ובחינה כראוי, ועי"ז ניצל ממכשול, ונזכה שבכל המקומות ישמרו שבת כדת וכהלכה.

בשורת משמחה
לקראת התחלת לימוד המשנה ברורה דיני עירובין
במסגרת דף היומי בהלכה של "דרשוני"
נערכת פעילות ב"מוקד העירוב"
לסייע ללומדים לנשת להלכות המצויות
פרטים יבואו בהמשך בעייה

שהיה צריך לעשות שבע צורות הפתח בין העצים, והיתה מבוכה גדולה מה לעשות כדי שלא יצטרכו לגזום כל חודשים את הענפים, הבדק של וקד העירוב שהיה שותף בהתקנה העירוב, אמר לעשות עמודים נמוכים, בגובה הני"ל, שבגובה זה באותם עצים, לא גדלו כ"כ ענפים, כי העצים היו גבוהים במיוחד, וכך החוט גבוה מיד אדם ואינו קרוב לענפי העצים.

התמסרות לדשדש בבוץ ובקוצים לבדיקת העירוב

לאחר שהבדק המציא לרב את הפתרון למקומות אלו המשיך הרב לעבור עם הבדק על שאר גבולות העירוב, כדי לתקן ולשפר דברים נוספים, על מנת שהעירוב ביישוב יסדר כהלכה. הימים הם לאחר ימי הגשמים, והאדמה ביישובים עדיין רכה, ומכיון שהעירוב נמצא אחורי הבתים בתחילת השדות, היו צריכים לדשדש רגליהם במקומות בוץ, ולנסות להתלכלך מה שפחות שלב מסוים אמר הבדק שהמקום שלפנינו נראה יותר גרוע מבוץ ואפשר לשקוע בו. לא כדאי להיכנס לשם. אבל הרב היה נחוש מאוד לסדר את העירוב, וביקש להמשיך ולהסתדר לדרך בצד, היכן שהבוץ לא כל כך טובעני. וכך עבר הרבו והבדק במקומות שאינם נוחים כלל, עד שבאחד המקומות היתה ביצה עמוקה, שלא הבחינו בה, ושניהם שקעו בה לעומק, ובס"ד הצליחו לצאת בכוחות עצמם.

הבדק חשב שבזה יסתיים הסיו, אבל הרב ביקש בכל זאת להמשיך, כי הוא חייב לסדר את העירוב. הבדק הצטרף להתמסרות של הרב, ובמקום ללכת בשדות הבוציות, הם נכנסו לתוך הקוצים שבקצוות, שבהם רק נדקרים ולא שוקעים.

מקרים אלו מצויים אצל רוב העוסקים בעירובים, בצורה כזו או בדוגמא אחרת, בהתמסרות לקשור את החוט תחת גשם שוטף, במצב שאין יד פנויה להחזיק מטריה, וגם אין זמן לחכות עד שבת שיפסק הגשם. או לחילופין בימים של חום שרב, וחייבים לבדוק בהליכה רגלית במקומות מסויימים, או לחבר לחיים וכדומה כשמחוסרים כלים ואמצעים, ובעוד הרבה דוגמאות שונות, האחראים מתמסרים באופן בל יתואר, שאדם מן השורה אינו עושה אותם כלל. והש"ת שולח שלוחים נאמנים שמוכנים להתמסר למען המצוה ולמען הכלל, ולא כל אדם יכול לעשות כן.

מה אהנחו יכולים לעשות למען העירוב

אין לנו אלא להביט מן הצד, לשמוע קצת ולקרוא על מה שעובר עליהם, ולחזק אותם בברכות ובעידוד, מתוך הכרת הטוב שאיננו יודעים את ערכה, שבזכותם הילדים או הנשים או האנשים, יכולים לקחת את העגלות עם התינוקות, המשפחה יכולה להתארח אצל קרובים, יכולים לבקר אצל ידידים, ואפילו רק סתם לצאת מן הבית, ולא לעבור ח"ו על חילול שבת. וכמו שכותב החת"ס (תשובה סי' צ"ט) כמה סבל יסבלו הגדולים שזוהרים מלטלטל, שאינם יכולים להוציא שום דבר מביתם החוצה.

לכן בכל מקום שנפגוש את האחראי על העירוב, נדע להודות לו, להכיר לו טובה. גם במקומות שלאחר כל המאמצים של האחראי, עדיין אי אפשר להסתמך על העירוב, מחמת הבעיות שאין להם פתרון, או שנשמכים על שיטות שמקילות באופן שצריך להחמיר בהם, ואנחנו נוהרים גם לילדים הקטנים שלא יטלטלו בהם, בכל זאת אחראי שמשקיף את זמנו וכוחותיו לעשיית הדברים לפי האפשרויות ע"פ הלכה, באופנים שרבי העדה מורים לנו לפעול למענם, הרי הם שלוחי ציבור שמצילים רבים ממכשול.

וק"ו כשמדובר על העוסקים בעירובים בשכונות החרדיות, שמדובר בעירובים כשרים, כל אחד כפי השגתו, ובעירובים אלו יש אפשרות להתמודד עם הבעיות ההלכתיות, שהרבה מהענין תלוי בידינו, אנשי השכונה, והעוברים דרכה, שבני משפחותינו משתמשים בעירובים וסומכים עליהם. אם אנו נתמוך בהם כראוי, בעידוד ובתרומה הגונה, ודאי שמדובר בהכרת הטוב מחוייבת, וגם רמת הכשרות תעלה בהתאם.

איזה בעיה יכולה להיות בכבל חשמל על עמוד העירוב

בישוב הני"ל בהמשך הבדיקה, הגיע הבדק עם הרב אל אחד המשקים, שבעל המשק העביר כבלים של חשמל מהבית אל המחסן, וחיבר אותם לעמודי העירוב. הרב שאל את הבדק, האם יש בכך בעיה הלכתית, האם צריך לומר לתושב שסייר את הכבלים מעמודי העירוב.

והנה יש מקרים שהעמוד אינו חזק, והכבלים מעקמים את העמוד. אבל באופן שהעמוד חזק, וגם אין חשש שמשאיות יתקעו בכבל החשמל, כיון שמחשמל הם יודעים להיזהר, א"כ מצד זה אין בעיה.

עוד יש לדון האם הכבלים יוצרים צורת הפתח חדשה. אבל גם לגבי זה בדרך כלל החוט שהולך מהבית לעמוד, או מהעמוד למחסן, אינו כשר לצורת הפתח, משום שאין לו עמוד בצד של הבניין, ובצד של המחסן, וא"כ

